

A kézikönyv célja

E tanári kézikönyv célja az, hogy segítséget nyújtson önnek egy, a CHANGE lényeges elemét jelentő kurzus lebonyolításában. A kézikönyv leírást ad a kurzus háttéréről, egyes lépéseiről, céljairól, tartalmáról és módszereiről, illetve igyekszik segítséget nyújtani a tanároknak abban, hogy a kurzust a CHANGE oktatási felfogásával összhangban tudják lebonyolítani. Ugyanakkor a kézikönyv arra is törekszik, hogy az ön saját tanítási stílusát, az ön saját oktatási programjának a követelményrendszerét kiegészítse, gazdagítsa.

A tanulók a projekt weboldalát is használhatják, többek közt letölthetik a kurzus hat fejezetének megfelelően kialakított munkalapokat.

A CHANGE mint a kurzus háttere

A kurzus amelynek leírása ebben a tanári kézikönyvben olvasható, a CHANGE projekt részét képezi.

Ennek a projektnek az a célja, hogy támogassa a fiatalokat saját hozzáállásaik és értékeik tudatosításában, a kritikai gondolkodás gyakorlásában a menekültlét/migráció témakörében, a tényeknek a véleményektől való megkülönböztetésében, valamint az előítéletek, a propaganda és a gyűlöletbeszéd felismerésében. Ily módon a tanulók képessé válnak az önálló, megalapozott ítéletalkotásra.

A projekt a szemléletbeli nyitottságról szól: hogyan tudatosulhat az egyénben, hogy saját látószöge szükségszerűen korlátozott, és hogyan nyithat új, szélesebb nézőpontok felé – nem utolsó sorban a menedékkérőkkel, menekültekkel és migránsokkal való találkozás révén. A szemléletbeli nyitás nem csak a racionális gondolkodásról és a tudásról szól – az empátia fejlesztéséről is, arról, hogy az ember képes-e saját magát belegondolni mások (különösen a menekültek és a migránsok) helyzetébe, s ennek révén motivációt nyerni a cselekvésre és iránymutatást találni a cselekvéshez. A jelen kézikönyvben leírt kurzus alapján a tanulók bátorítást és támogatást kapnak, hogy saját maguk által szervezett (a diáknagykövetek által megtervezett) tevékenységek és események révén olyan társadalom kialakulásához járuljanak hozzá, amely lehetővé teszi a migránsok pozitív társadalmi hozzájárulását, amely elismeri ezt a hozzájárulást, és amelyben a sokszínűséget a társadalmat gazdagító tényezőként üdvözik.

Ez a kurzus arra törekszik, hogy a maga eszközeivel segítsen elérni a projekt célkitűzéseit: támogatást adjon a tanulóknak abban, hogy tudatosítsák önmagukban

saját hozzáállásaikat és nézőpontjaikat, hogy kritikusan gondolkodó, tevékeny módon szerezzenek ismereteket a menekültlét/migráció témaköréről, hogy személyesen is megéljenek találkozásokat menekültekkel, és hogy kiindulási pontokat találjanak a személyes, illetve a közös cselekvéshez. Ily módon a kurzus lehetővé tesz egyfajta oktatási folyamatot és hozzájárul a szemléletbeli nyitottság ösztönzéséhez és erősítéséhez.

Oktatási megközelítésünk

A kurzus alapját képező oktatási megközelítés nagy vonalakban az alábbi:

Az oktatás...

- ✓ több, mint pusztán tényyszerű ismeretszerzés (bármilyen fontos is az egyébként);
- ✓ irányt mutat, képessé tesz az ítéletalkotásra (ideértve az értékítéleteket is) korunk igen bonyolult világában;
- ✓ támogatja olyan hozzáállások és értékek kialakítását, amelyek motiváló erővé válnak;
- ✓ lehetővé teszi, hogy a résztvevők képesek legyenek saját érzéseiket elfogadható formában beépíteni az általuk alkotott ítéletekbe (a kritikus gondolkodás nem érzelmektől mentes folyamat – az érzelmek irányt is mutathatnak, de félre is vezethetnek);
- ✓ meglepő és akár irritáló információkra és tapasztalatokra támaszkodva – produktív módon megkérdőjelezi az előítéleteket, a sztereotípiákat, a korábbi (téves) ismereteket és a meglévő irányultságokat;
- ✓ szükséges összetevője a „valós” tapasztalatok széles körű megélése és azok személyes és közös átgondolása;
- ✓ különösen szükséges elemei a személyes találkozások és a közös gyakorlás révén megvalósuló „társadalmi” tapasztalatszerzés;
- ✓ nem pusztán egyoldalú tanítási folyamat, hanem olyan önépítés, amelyhez mások támogató, kísérő és iránymutató szerepvállalására van szükség.

A kurzus szerkezete

A kurzus hat fejezetre oszlik (egy-egy fejezet időigénye legalább 45 perc). Erre az időre feltétlenül szükség van a fenti célkitűzések eléréséhez. az osztály helyzetétől és igényeitől függően a kurzus kibővíthető például oly módon, hogy a kurzus egy adott fejezetét két tanórára osztjuk. az egyes fejezeteken belül számos gyakorlat található. Amennyiben az idő lehetőséget ad rá, valamennyi gyakorlat elvégezhető, illetőleg ajánlatos is elvégezni mindet, vagy legalábbis a lehető legtöbbet. amennyiben szűkösek az időkeretek, természetesen válogathatunk is a gyakorlatok közül.

Bármennyi idő álljon is rendelkezésünkre, fontos, hogy a hat fejezet sorrendjét megtartsuk, mert a fejezetek és a hozzájuk tartozó gyakorlatok egymásra épülnek. természetesen a különböző fejezetek és gyakorlatok súlyozhatóak a mindenkori igények szerint.

✓ **Az 1. fejezetben**

tudatosodnak a tanulóknak saját értékirányultásuk és tapasztalataik a menekültségi és a migráció témakörében, azzal kapcsolatban releváns kérdéseket tesznek fel, illetőleg felébred bennük az érdeklődés és nyitottá válnak a téma iránt.

✓ **A 2. fejezetben**

a tanulók gyakorolják az információ kritikus feldolgozását és az ismeretszerzés hogyanját a menekültségi és a migráció témakörében.

✓ **A 3. fejezet**

lehetőséget biztosít a tanulóknak arra, hogy belegondolják magukat a menekültek helyzetébe, így érdemi tudásra és egyben empátiára tehetnek szert menekültek beszámolóit, illetve – amennyiben lehetőség van rá – egy menekültséggel való személyes találkozás révén.

✓ **A 4. fejezetben**

a tanulók megismerik a vonatkozó normatív alapelveket (pl. az emberi jogokat), illetőleg gyakorolják a megfelelően megalapozott ítéletalkotást és azt, hogy megalkotott ítéleteik mellett hogyan álljanak ki a másokkal való konfrontációban.

✓ **Az 5. fejezetben**

a tanulók megtanulják kezelni az előítéleteket, a lebecsülést és a diszkriminációt, és stratégiákat dolgoznak ki a diszkriminációval és a gyűlöletbeszéddel szemben.

✓ **A 6. fejezet**

arról szól, hogy hogyan ismerheti fel az ember a saját lehetőségeit és hogyan találhat realisztikus kiindulási pontokat a személyes és a közösségi cselekvéshez.

Stage structure

Each stage consists of several steps that build on each other. You will find a paragraph at the beginning

Az egyes fejezetek szerkezete

Az egyes fejezetek több egymásra épülő lépésből állnak. Minden fejezet elején vagy végén olvasható egy bekezdés, amely mintegy átvezetést kínál az előző fejezetből. Minden egyes fejezet végén van egy, a tanultak átgondolását célzó gyakorlat is.

Az elgondolkodtató gyakorlat mindig két különböző elemet kínál a tanulóknak:

Fényképezzenek le egy megfelelő tárgyat, szimbólumot, vagy akár egy, a tanuló által készített rajzot; valamint:

röviden, írásban válaszoljanak egy konkrét kérdésre.

Nagyon sokat segítené, ha a tanulók önmaguk számára online „naplóban” dokumentálnák (fényképekkel és feljegyzésekkel) a kurzus során szerzett tapasztalataikat. A napló lehet online felületen, de a tanár dönthet úgy is, hogy a tanulók tényleges, kézzel írt jegyzetfüzetet vagy naplót vezessenek. Az utolsó fejezet építeni fog majd a napló tartalmára.

A kurzus előkészítése

Az osztály helyzete

A kurzus témája a sokszínűség konstruktív kezelése különböző vonatkozásokban. Arra igyekszik bátorítani a tanulókat, hogy forduljanak nyitottan a feltételezett vagy tényleges másság felé.

Ezért fordítsunk némi időt arra, hogy felmérjük osztályunk körülményeit:

- ✓ Túl komolyak a konfliktusok ahhoz, hogy egyáltalán lehetővé tegyék a sokszínűség/migráció kérdéseinek a nyílt tárgyalását? Ha elolvassuk a kurzus céljait és gyakorlatait, felmerül-e bennünk az a sejtés, hogy a tanulók esetleg nem is lesznek majd hajlandóak megnyílni éppen a fennálló konfliktusok miatt, és egyáltalán részt sem vesznek majd a beszélgetésekben? Esetleg lehet, hogy részt vesznek a beszélgetésben, de a meglévő konfliktusok elmérgesedhetnek és olyan helyzethez vezethetnek, amelyben a tanulók akár meg is sérülhetnek vagy sérülést okozhatnak egymásnak? Amennyiben ez a helyzet, nincs értelme lebonyolítani a kurzust, mert nem vezet szemléletbeli nyitáshoz, ugyanakkor sérülésekhez vezethet. ebben az esetben arra van szükség, hogy a meglévő konfliktusokat elismert konfliktuskezelő módszerek segítségével és – szükség esetén – szakemberek támogatásával átalakítsuk, hogy lehetségessé váljék a nyitott eszmecsere. Hasznos lehet egyeztetni az iskolafenntartó hatósággal arról, hogy a kurzus megtartható-e, és hogy előkészítéséhez milyen külső támogatásra van szükség.
- ✓ Esetleg olyan jellegűek a konfliktusok, amelyek éppenséggel lehetőséget adnak a fent említett témák élénk megvitatására? Ebben az esetben a feszültségek és konfliktusok még segíthetnek is abban, hogy a résztvevők jobban megismerjék önmagukat és a többieket, és sor kerüljön a szemléletbeli nyitásra.

Vannak-e az osztályban menekültek vagy egyéb, migrációs háttérű tanulók? mérjük fel az aktuális körülményeket:

- ✓ Meg lehet-e nyíltan és eleven eszmecsereben beszélni az üldöztetéssel és a migrációval kapcsolatos kérdéseket és tapasztalatokat az osztályban anélkül, hogy a tanulóknak ez aggodalmat vagy rémületet keltene, vagy úgy éreznék, hogy lebecsülik őket? Különösen fontos, hogy tudjuk-e, vannak-e az osztályban traumatizált tanulók? Sok menekült élt át a háborúhoz, az üldöztetéshez vagy a meneküléshez kapcsolódóan olyan traumát, amely még az eseményeket követő hosszú időn keresztül befolyásolhatja mentális és testi egészségét. Ha tudjuk vagy úgy véljük, hogy az osztályban vannak vagy lehetnek traumatizált tanulók, a kurzust csak azt követően szabad lebonyolítani, hogy egyeztetünk

traumaszakértőkkel (pl. a traumán átesettekkel folytatott munkában jártas iskolapszichológusokkal). Ne habozzunk szakértői – ha szükséges, külső – támogatást kérni. Forduljunk CHANGE partnerünkhöz – ő tud segíteni támogatást találni. Ha fennáll a traumatizált tanulók veszélyeztetésének akár legkisebb kockázata is, a kurzust nem szabad megtartani. A kurzus megtartására az érintett tanulók kizárásával nincs lehetőség. Ha – egyeztetve a traumaszakértőkkel – biztosak vagyunk abban, hogy a stresszes és traumatikus tapasztalatokat megélt tanulók részt tudnak venni a kurzusban, a kurzus körütekintő lebonyolítása hozzájárulhat a gyógyulást elősegítő légkör kialakulásához.

A tanár saját személyes háttere és kiindulási helyzete

A kurzus egyik célja az, hogy segítsen a tanulóknak tényszerű ismeretekre szert tenni a menekültek és a migránsok helyzetéről. A tanárral szemben nem elvárás, hogy szakértője legyen a témakörnek, és nem feltétlenül kell jelentősebb tudással rendelkeznie. Ugyanakkor fontos, hogy a tanár tisztában legyen azzal, hogy saját tudása milyen módon lehet esetleg korlátozott, és hogy felismerje, mikor van szükség arra, hogy tevékeny módon tájékozódjék. E célból állítottuk össze a legfontosabb kifejezések szószerkezetét, illetve a tájékozódást segítő források jegyzékét. Hasznos lehet az is, ha a tanár külső támogatást keres. A CHANGE partnerek rendelkeznek a szükséges ismeretekkel és tapasztalattal ezen a téren és választ tudnak adni számos nyitott kérdésre. Szükség esetén a CHANGE partnerek vállalják, hogy előzetesen felkészítik a tanárt a témakörben. Ne habozzunk támaszkodni erre a tudásbázisra!

A kurzus nem utolsó sorban arról is szól, hogy hogyan tudatosodhatnak az emberben saját tapasztalatai és saját (nem mindig tudatos) hozzáállásai a menekültekkel, a migránsokkal és a sokszínűséggel kapcsolatban, és hogy hogyan tudja mindezeket konstruktív módon kezelni.

A tanár feladata elsődlegesen a tanulók közötti eszmecsere módszeres irányítása és moderálása, és sokkal kevésbé saját tapasztalatainak és hozzáállásainak előtérbe helyezése. Ugyanakkor fontos, hogy a tanár nagyon is tudatában legyen annak, hogy milyen tapasztalatokkal rendelkezik és milyen hozzáállások jellemzik őt magát. Ezért meg kell próbálnia tudatosítani önmagában, hogy milyen tapasztalatokkal rendelkezik, illetve milyen hozzáállásokkal és érzésekkel viseltetik a témakör iránt.

- ✓ Ha vannak saját tapasztalataink a menekültléttel vagy a migrációval kapcsolatban, e tapasztalatok közül melyek azok, amelyek segíthetnek nekünk

bátorítani a tanulók közötti eszmecserét a menekültlét/migráció témakörében, illetve előkészíteni, majd átgondolni a menekültekkel/migránsokkal tervezett személyes találkozást?

- ✓ Ha egy tanárnak olyan kurzust kell lebonyolítania, amely az előítéletekkel és a sztereotípiákkal foglalkozik, elengedhetetlen, hogy kialakuljon benne egyfajta érzékenység saját, e témakört érintő hozzáállásaival kapcsolatban. A lényeg a legkevésbé sem az, hogy „megszabaduljon” ezen hozzáállásaitól, hanem az, hogy érzékeny legyen velük kapcsolatban, ugyanakkor mindig legyen tudatában saját „vakfoltjainak” és saját nézőpontja korlátozott voltának is.

Saját felkészülésünkhöz ezért hasznos lehet, ha egy kicsit jobban megismerjük önmagunkat egy kis gyakorlat segítségével. Ha úgy tapasztaljuk, hogy ez a videó segítségünkre volt, akkor esetleg a kurzus során is használhatjuk (például az 5. fejezet 1.2. lépésében)!

„A leegyszerűsítő történet veszélye” („The danger of a single story”)

Chimamanda Adichie nigériai író nem menekültként, hanem diákként érkezett az Amerikai Egyesült Államokba, mégis meg kellett tapasztalnia, milyen az, amikor az emberről leegyszerűsítő, egysíkú képet alkotnak és egyoldalúan, egy bizonyos történet („a leegyszerűsítő történet”) alapján ítélik meg. előadásában leírja, hogyan élte meg azt, hogy ilyen leegyszerűsítő képet alkottak róla: úgy érezte, megtagadják tőle az elismerést; úgy érezte, ez a leegyszerűsítő megítélés a hatalom működésmódja; sőt, úgy érezte, elrabolták tőle emberi méltóságát.

Nézzük meg a **TED-Talkot**, amelyben a leegyszerűsítő történet veszélyéről beszél:

Gondoljuk át az előadásban elhangzottakat az alábbi kérdések alapján:

Adichie úgy fogalmazott, hogy ha egy elképzelt leegyszerűsítő történet alapján egyoldalú képet alkotnak rólunk, azzal „megfosztanak bennünket a méltóságunktól”. Véleményed szerint tényleg sérül-e ezzel a méltóság – és ha igen, milyen értelemben?

Neked személy szerint ismerős-e az az élmény, hogy mások egy leegyszerűsítő történet alapján ítélnék meg? ha igen, mi volt az az egyoldalú történet, amelyre a rólad alkotott képet leegyszerűsítették? Hogyan élted ezt meg és hogyan kezelted?

Ha belegondolsz, te magad hogyan bánasz más emberekkel, hajlamos vagy-e arra, hogy egy emberről személyiségének árnyalt megítélése helyett leegyszerűsítő történetet fogalmazz meg magadnak? Ha igen, melyek azok a csoportok, amelyekkel kapcsolatban különösen hajlamos vagy a leegyszerűsítő történet alapján való megítélésükre? Hogyan kezeled ezen hajlamodat? Továbbá mi segít a szemléletbeli nyitásban, hogy nyitottá válj mások árnyalt, sokszínű történetének a megismerésére, befogadására?

Ha így átgondoljuk saját hozzáállásainkat, lényegében készen állunk arra, hogy megtervezzük a kurzust. Ha szükséges, érdemes lehet külső támogatást keresni – nem utolsósorban CHANGE partnerünk szakértőire támaszkodva.

TOVÁBB AZ 1.FEJEZETRE